

ERENG

F. Linn

* Nr. 10 DETSEMBER 1938 *

SISU:

J a a n R u u s — Õpiring rahvuskultuuri arendajana.

N e e m e R u u s — Õppevahendid rahvamajadesse!

E e r o — Pühadeostud.

J. G. — Juhiseid „Põleva maa“ lavastamiseks.

P. V a h i — Eesti raamatu osa meie vähemusrahvuste teenimisel.

Mis ütleb arvustus „Äripäeva“ dramatiseeringust.

Jaan Tõnisson 70-aastane.

Mitmesugust.

Sobivaima pühade kingi

valite

A/s OSKAR KILGAS'E

uudistoodetest:

kleidiriietest

sukkadest

sokkidest

trikoopest

Müük üle maa.

ARENING

× VABA HARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI ×

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonberg. Vabaharidustöö osa toimetaja Neeme Ruus. Maateatri osa toimetaja Andres Särev. Toimetuse liikmed: E. Oja, J. Rummo, J. Ruus ja A. Sibul.

Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetuse ja talituse Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64. Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas. Üksiknumber 25 senti.

Nr. 10

20. detsembril 1938

XII aastakäik

Jaan Ruus.

Õpiring rahvuskultuuri arendajana.

Sõna „kultuur“ on meil väga populaarne, (peaaegu niisama populaarne kui kurikuu- lus „mentaliteet“, mida tarvitavad kõik ja kõikjal). Seda tõestab juba suur hulk temast tuletatud liitsõnu, nagu maa-, linna-, põllu-, kodu-, metsa-, soo-, aia-, oma-, rahvus-, noorsoo-, vaimu-, keha-, sõja-, lõbu- jne kultuur.

Kultuuri eriti rahvuskultuuri tähtsust on käsitletud korduvalt nii ajakirjanduses kui ka kokkutulemistel ja kongressidel. Käesoleva aasta kevadel näit. korraldati omakultuurinädal, millest võrdlemisi elavalt osa võeti.

See on täiesti arusaadav, sest terve ja elujõulise rahvuskultuuri arenemine on ju meie kui väikerahva eluküsimus ja olemas-olu õigustus. Meie tugevus ja tähtsus ei peitu mitte väes ja võimuses, nagu meil on juba küllalt toonitatud, vaid kultuuris ja vaimus.

Käesoleva kirjutuse ülesanne on avaldada mõningaid mõtteid õpiringi kui rahvuskultuuri teguri kohta.

Kõige pealt paar sõna kultuuri mõistest enesest.

Üldises mõttes sõna „kultuur“ tähendab teatud elamisvormi, nagu see on välja kujunenud mitmesuguste rahvaste juures. Siia alla mahuvad kõik kultuurid, kõige

algelisemast kõige kõrgemani. Käesolevas kirjutuses tarvitatakse kultuuri mõiste on siiski palju kitsapiiriliseks, sest selle all mõtleme ainult n.n. lääne-euroopa kultuuri, mil on eriline ja ka eri ajalooline areng. Selle kultuuri iseloomustavaks momendiks on kultuuriteadlikkus, arusaamine kultuurist kui keskusest ja kõrgeimast väärtusest kogu inimolemise ja tegutsemise vallas, nagu ütleb prof. W. Jaeger*)

Kultuuriteadlikkus on iseloomulik kõigile Lääne-Euroopa kultuurrahvastele. Selles mõttes on kultuur õigupoolest elu sisuks ja arengu eesmärgiks nii üksikisiku kui ka rahvaste elus.

Edasi tuleb nentida, et lääne-euroopa kultuuri arengus esinevad järgmised kolm tegurit: antiikkultuur, kristlus ja rahvuslus.**)

Nende tegurite tähtsus Lääne-Euroopa kultuurrahvaste elus on niivõrd silmapaistev, et see vaevalt vajab siin pikemat selgitust. Tuletame vaid meele, et muistne Hellas on ju lääne kirjanduse, kunsti ja isegi tea-

*) Tsiteeritud P. Halliste järgi. Klassiline haridus ja Eesti kultuuri probleem. E. K. S. Tartus 1934.

**) P. Halliste. Klassiline haridus ja eesti kultuuri arenemise probleem.

duse häll, ja tänapäevalgi ammutab meie noorsugu vaimuharidust neist tühjendamaist varasalvedest.

Samuti on ilmne kristluse suur mõju lääne-euroopa kultuuri kujunemisele. Sajandite jooksul on see mõjutanud peaaegu kõiki kultuurialasid (kunst, kirjandus, kõlblus jne.) ja jätkab oma tööd käesolevalgi ajal, kuigi mitte ühesuguse eduga kõikide rahvaste juures.

Kolmanda teguri, rahvosluse alla mõtleme siin seda omapärasust, mis väljendub rahva keeles, kombeis, mõtteviisis ja mis annabki kultuurile rahvusliku ilme.

Nende kolme põhitaguri sünteesist ongi välja kujunenud tänapäeva lääne-eurooplase nii mitmekesine ja komplitseeritud elu oma õitsva teadusega ja võimsa tehnikaga.

Omaette küsimus on sünteesi õnnestamine ühe või teise rahva kultuuris. Nii paistab, et kõik komponendid ei ole igal pool tasakaalus (saksa kultuuris vastolu rahvosluse ja kristluse vahel, Hispaanias liig tugevasti toonitatud usuline komponent jne.). Näib, et inglise ja skandinaavia kultuuris on süntees kõige paremini õnnestunud.

Kui siin lühidalt esitatud lääne-euroopa kultuuri mõiste valgusel vaatame eesti kultuuri seisukorda, siis võime kõigepealt nentida, et kuulume lääne-euroopa kultuuri piirkonda. Seda näitavad niihästi meie arheoloogilised kui ka ajaloolised ja folklooristikud uurimused, samuti on suunatud läände meie lähema mineviku ja tänapäeva kultuuriline areng.

Kuid meie kultuuri arengutee on tunduvalt lahkuminev suuremaosa lääne-rahvaste omast, ja nimelt selle poolest, et maa valutamise tõttu võõraste poolt 13. sajandi algul tuli seisak selle omapärasesse arengusse.

Kuigi sellest ajast hakkavad meil mõju avaldama ristiusk ja sellega ühenduses antiikkultuur, ei oma kumbki neist tegureist kaugeltki seda mõju, mis neil normaalsetes oludes pidanuks olema. Selleks puudusid algtingimused: vabadus ja omarahvusest vaimne juhtkond.

Ja säärane ebanormaalne olukord kestis liig kaua. Tagajärjed on küllaltki nähtavad:

ristiusk ei ole meie rahva elus omanud kunagi seda mõju, mis sel on näit. Skandinaavia ja Soomes. Samuti ei ole saanud meis kuigipalju sügavalt juurduda antiikkultuuri õilsad humanismi ideed.

Hoogsam kultuuriline areng meie enda juhtimisel algab ju alles ärkamiseajaga ja täiel määral pääseb see valla alles omariikluse päevil.

Tõsi küll, see areng on olnud jõuline ja kiire, iseseisvuse päevil otse peadpöörivalt kiire, kuid ka selles kiiruseski, mis on ju paratamatu ja millest me ei tohi loobuda peituvad ometi hädahud, nagu igas organis mis jõudsa kasvamise ajal.

Nii näeme, et meie kultuur nii minevikus kui olevikuski ei ole saanud areneda päris normaalselt, kui normaalse arengu all mõtleme suurema osa Euroopa rahvaste arengut.

Selle tõttu on meie kultuuris paratamata mõned nõrgad kohad, milledest peame olema teadlikud. Ajakirjanduses on viimasel ajal juhitud tähelepanu mõnelegi meie kultuuri ebasoovitavale nähtusele. Nii näiteks kirjutab mag. I. Indreko (Akadeemia 2.19.38) „Oleme heitnud kergekäega oma kultuuri ja otsemalt laenanud võõrkultuuri.“ Hra. Indreko näeb seda laenu riietuses, ehitustes, keele alal ja kasvatases Dr. O. Loo-rits kurdab (ERK 78.19.38), et meie rikkalikud rahvapärimeste kogud seisavad peaaegu kasutamata ja rahvapedagoogiliselt rakendamata.

Joh. Aavik, kes on korduvalt puudutanud meie rahvusküsimust oma kirjutuses, heidab meile ette (ERK 2.19.36) kultuurihõredust, julguse puudust iseseisvalt mõtelda, vaimset ükskõiksust ja võõrsilt tulevate ideede ühendamist.

Ka mitmed teised autorid meie kultuuri arengu kohta sõna võtnud, leiavad siin üht-teist laita.

Meie kodudel puuduvat noorte suhtes tagasitõmbejõud (H. Kruus). Meie kuulus haridustung olevat rohkem sotsiaalse tõusu tung, nagu väidab E. Laaman (Akadeemia 4,19.38), mille tõenduseks ta toob esile tõsiasja, et rahvapäikoole, mis aina haridustungi teenivadki, meil peaaegu ei ole, kuna

E. Vaiguri «Potilill ja karusammal» Töölisteatris.

need Skandinaavias on otse rahvakultuuri aluseks. A. H. Tammsaare väidab koguni, et meil puudub kultuuri tarvegi. „Üldse ei tundu tänapäev,“ ütleb ta (Tänapäev 10, 1937), „kuigi tungivat tarvidust ei kodu- ega mõne teise kultuuri vastu. Kuid mida vähem me vajame omakultuuri, seda rohkem me temast räägime ja meie iseteadvus kasvab päevast päeva.“

Need sõnavõtted, millede ridu võiks veel palju pikendada, näitavad seda, et meie kultuur jätab mõndki soovida.

Kokkuvõttes võiks märkida:

Meie kultuur on veel hõre ja pinnaline, siin esinevad paraku veel sageli tüübilised tõusikluse nähted, nagu näitab lugu seltskonnadaamist, kes tellis kallist punasest puust raamatukapi ja selle sisustuseks antikvariaadist kolm meetrit punases köites raamatuid. (J. Roos — Tänapäev 9, 1937.)

Teiseks oleme võõrastelt kultuuridelt laenanud palju ka sääraseid sugemeid, mida me ei vaja ja kõike laenatud me ei ole veel suutnud omastada. Ei saa ka salata liig suurt aukartust kõige selle vastu, mis on välismaine. Nii mõndki asja teeme ja ko-

hendame oma kodumaal, nagu näib, ainult välismaalaste jaoks, vähimalt võib meil tihti kuulda lauset: „juba välismaalaste pärast peame seda tegema.“

Kolmandaks me ei ole oma kultuuris veel suutnud saavutada täielist sünteesi üksikute kultuuritegurite vahel, näit. puudub meil sünteet kristluse ja rahvusluse vahel (Taara usk).

Nüüd tekib uus küsimus: millest tulevad need nõrgad kohad meie kultuuris? On selge, et selle põhjused ei peitu meie rahva seesmistes (vaimsetes ja kõlbelistes) omadustes, sest kogu meie ajalugu näitab, et oleme arenemisvõimeline ja kultuuritahteline rahvas, vaid rasketes välistes tingimustes — ajaloolistes ja osalt ka geograafilistes.

Ajalooliste tingimuste tõttu hilines meie kultuuriline areng ja meie kultuuri pahed on õigupoolest liig kiiresti kasvava organismi iseloomulisteks nähtusteks, on järelikult ajutised ja mööduvad.

Nüüd pärast seda lühikest ülevaadet meie kultuuri arengust esitame küsimuse: mis meil tuleks teha? Ei ole kahtlust selles,

et meie ülesanne on luua tugev, elujõuline eesti kultuur. Me oleme teistelt rahvastelt palju kultuuriväärtusi vastu võtnud ja teeme seda edaspidigi, sest autarkia kultuuri alal on veel hädaohtlikum kui majanduse alal. Kuid me ei saa elada ainult laenudest. Rahvuslikul teguril peab meie tuleviku kultuuris olema kandev osa, kui tahame olla tugev ja eluvõimeline rahvas. Eesti kultuur, omakultuur, on meie eesmärk. Oma kultuuri tipud peame suutma tõsta nii kõrgele, et nad oleksid nähtavad rahvusvahelises ulatuses. See annab meile eluõiguse. Kuid mäetipud ei tõuse kunagi otse madalikust ega soost. Eestis on kõnekäänd, mis ütleb, et Munamägi on sellepärast nii kõrge, et ta asetseb kõrgel kohal. Nagu mäed, nii nõuavad ka kultuuritipud teatavat alust, nende kõrgus oleneb kultuuri üldtaseme kõrgusest. Ja siin on meie, vabaharidustegelaste, ülesanne: tõsta eesti kultuuri üldtaset. Selles rahvuskultuuri töös peaksid õpiringid, kui vabaharidustöö tähtsaimad tegurid, sammuma esirinnas.

Rõõmustaval viisil meie õpiringide töökavad sisaldavadki juba üsna rohkesti rahvuskultuurilisi aineid. Nagu selgub 1936/37. aasta kokuvõttest, käsitles 42% kõigist registreeritud õpiringidest rahvuskultuurilisi küsimusi (kodukorrasamine, eesti kirjandus, kultuurilised küsimused jne.). Seda tööd tuleb muidugi veel süvendada ja laiendada uute ainete juure võtmisega.

Omalt poolt soovitaksin pöörda senisest rohkem tähelepanu kahele ainele, nimelt Eesti ajaloole ja rahvaluulele.

Kuigi meie ajalugu õpiringides juba käsitletakse, siis vist veel nii vähesel määral et 1936/37. a. aruandes seda ei mainitagi. Meie rahvuskultuurilises arengus on aga ajalool põhjapanev tähtsus. See annab meile kõige pealt selle kestvus-, püsivus- ja tahaksin öelda, igavikutunde, tunde, et oleme kaua juba elanud ühise rahvana siin maal, kus elame veel nüüdki. See oleks vastukaaluks tänapäeva liikumisele, kiirele elutempole, mis vägisi kipub meis tekitama ühepäeva liblika tunnet.

Oleme ju viimaste aastakümnete kestes avastanud sootu uue ajaloo, mis näitab

meile meie esivanemaid hoopis uues valguses. Eks kergi meie noorte ajalooteadlaste nobedate labidate alt muinaslinnuste tuhast ja põrmust esivanemate elu ikka selgemini ja täiuslikumalt päevavalgele? Ja arhiivide koltunud lehtedel hakkame üsna hästi juba seletama meie esivanemate palet, nende õilsaid näojooni, julget pilku, tarmukat rühti.

See rahvas, kes käis „kange kaelaga“ ka kõige hädaohtlikumail hetkeil, kes nii armastas vabadust ja oma kodu, et ta selle eest oli valmis ohverdama kõik, kuni põlvepikkuse poisikeseni — see rahvas võib küll olla õpetajaks meiega põlvele.

Kuid niisama rikas on kasvatavate sugemetete pooldest ka meie uusim ajalugu, meie Vabadussõda ja sellele järgnevad iseseisvusaastad.

Kas peab see rikkalik varandus leppima ainult selle kasutusega, mis sünnib praegu koolides? Arvan, et seda on vähe. Ajalugu peaks kõnelema kogu meie rahvale, nii koolis kui ka pärast kooli ja õieti just pärast kooli, sest sügavamast ajaloomõttest suudab aru saada vaid täisealine. Õpiringid peaksid seda arvestama ja oma ülesandeks tegema huvi äratamise meie ajaloo vastu kõige laiemates rahvakihtides.

Teine aine, mis tuleks ka kõne alla võtta õpiringide töökoosolekute koostamisel, oleks meie rahvaluule ehk rahvapärimused, nagu nimetab seda rikkalikku esivanemate pärandust meie praegune vanavara aidamees dr. O. Loorits.

Selles üle poole miljoni lehekülje ulatuvas vanavara kogus leidub küllalt sellast väärtmaterjali, mis tuleks ära kasutada rahvusliku kasvatuses mõttes.

Õpiringid, kes on töötanud juba kauemat aega, võiksid võtta oma kavas, kas või katse viisil, vahepalana, ka rahvapärimusi. Kõne alla võiksid siin tulla näit. rahvalaulud või meie rahva elufilosoofia, mis on talletatud vanasõnades.

Meie rahvaluule arhiivist on näit. inglased tellinud vanasõnu tuhandete viisi ja nad asetavad neid dr. Looritsa ütluse järele kogu maailma sellekohase repertuaari hulgas esikohale. Meie ise tunneme neid vähe.

E. Vaiguri «Potilill ja karusammal» Töölisteatris.

Praegu puuduvad ju küll rahvaluule kohta õppekavad, ja kui ajaloo õppekavad kõiki ei rahulda, tuleks ehk lisaks praegustele koostada uusi võib-olla uutest vaatekohtadest. Selle töö võtaks enda peale muidugi E. Haridusliit, vastavate soovidega tuleks pöörduda tema poole.

Õpiring võib-olla, ja kahtlemata sagedasti ongi, rahvuslikuks kasvatusteguriks ka oma n. n. meelelahutuslikus osas ja muil pidulikul silmapilkudel säärased koosviibimised kitsamas ringis kus ühiste laulude ja mängudega luuakse teatav elevus ja vastutõlkkus kasvatustele mõjutusele, tuleks ka rahvusliku kasvatuse viisides ära kasutada. Kui osatakse kavasse võtta sobivad laulud, deklamatsioonid ja muud ettekanDED, ei jää mõju tulemata.

Üldse tuleks lauludele rohkem rõhku panna õpiringide kui ka teistel koosviibimistel. Kõigepealt peaksime astuma võitlusesse võõrapäraste lööklaulude uputusega, mis ähvardavad välja tõrjuda meie omad ilusad

ja väärtuslikud laulud. Võib-olla selleski avaldub meie liig suur aukartus välismaise vastu.

Teiseks tuleks innukamalt edasi arendada meie koorilaulukultuuri. Siin on ala, kus võime oma nambreile silmi ette anda, nagu näit. laskespordiski, ja seda positsiooni me ei tohi kaotada. Nii siis ühislaulu kõrval olgu ikka ja alati au sees ka koorilaul.

Ja lõpuks: meie rahvuskultuuri areng oleneb palju ka meie üldisest hoiakust. Kui meil on tõsine, sügav armastus oma kodumaa ja rahva vastu, kui me suhtume lugupidamisega ta seni saavutatud kordaminekuile, kui me alati ja igal pool oleme valmis julgesti ja kindlasti vastu astuma neile, kes püüavad halvustada meie rahvust ja meie riiki ning selle juhtivaid tegelasi, siis võime olla kindlad, et suureneb meie ühistunne ja kasvab iseteadlikkus ja eneseusaldus. See kõik loob soodsa õhkkonna meie rahvuskultuuri arenguks.

Neeme Ruus.

Õppevahendid rahvamajadesse!

Rahvamajade tegevus võtab meil üha mitmekesisema ilme. Päevpäevalt jääb vähemaks nende rahvamajade arv, kus harrastatakse ainult üht tegevusala.

Tõsi — valdav enamus meie vanematest

rahvamajadest on ehitatud ajal, kus polnud võimalik rahvamajas harrastada muid tegevusalasid kui ainult laulu ja teatritegevust. Meie esimeste rahvamajade ehitamine langes venestusajale, kus tehti isegi takis-

tusi laulu- ja mänguseltside tegevusele (möödunud sajandi viimased aastakümned); sallitavateks organisatsioonideks olid ainult tuletõrjeühingud ja karskusseltsid. Viimaseidki asendati Põhja-Eestis riiklike karskuskuratuuriumidega. Tuntud tegevusala-deks rahvamajades neil aegadel olid ainult teatritegevus ja lauluharrastus. Raamatukogusid oli siis veel üpris vähe; avalike raamatukogude rohkemaarvulisem tekkimine langeb ennemaailmasõjaaegsesse ajajärku, 1910—1914. aastail. Loenguid ja kursusi saadi korraldada politseivõimude valjuse tõttu, väga harva; populaar-teaduslikke ette-kandeid korraldati peamiselt ainult neis pai-gus, kus töötasid riiklikud ministeeriumi-koolid ja nende juures või nendega koos-töös karskuskuratuuriumid. Mujal oli loen-gute ja kursuste tegevus üpris vähene. Õpi-ringide tööd siis veel üldse ei tuntud.

Kuna meie vanemad rahvamajad on asu-tatud sellastes oludes, siis on täiesti mõis-tetav, miks rahvamajad nendel aegadel tee-nisid ainult paari üksikut vabaharidustööala, nimelt muusikat ja teatrit: muude alade vil-jelemine oli kas võimatu, raskendatud, või siis olid mõned praegu tuntud aladest täiesti tundmatud. Viimati mainitute hulka kuulub peale varem märgitud õpiringilise tegevuse ka noorsootöö üldse, maanoorte liikumine ja naisorganisatsioonide tegevus.

Tolleaegsed rahvamajad ehitati vastavalt neile otstarbeile, mis neil oli võimalik täita, s. o. — suuremate pidustuste, teatrieten-duste ja muusikatekannete korraldamiseks. Sääraste ürituste teostamise eelduseks on: 1) suur ja avar saal, 2) korralik näitelava heade dekoratsioonidega, 3) võimaluse kor-ral jalutus- ja einelauaruum. Harjutusteks kasutati enamalt jaolt koolimajade ruume õpetajate lahkel vastutulekul.

Meie rahvamajade ülesanded avardusid aga peagi. Juba käesoleva sajandi algul tekib ühelt poolt maakondlikke ja teiselt poolt kihelkondlikke haridusseltsi. Tõsi, nende ülesandeks oli algul küll emakeelsete koolide rajamine ja nende ülalpidamine. Peagu kõik meie vanemad, s. o. enne maail-masõda asutatud, haridusseltsid (või ka rah-vaharidusseltsid, noorsookasvatuse seltsid

jt.) on asutanud eestikeelse õppekeelega koole ja neid lühemat või pikemat aega ülal pidanud (mõned jätkavad koolide ülalpidamist veel praegugi, näit. Viljandi, Võrumaa ja Otepää haridusselts, Eesti Noorsoo Kasvatuse Selts Tartus jt.). Aga koolide ülespi-damisega seotud ülesannete täitmise kõrval ennemaailmasõjaaegsed haridusseltsid asu-sid täitma ka otseseid vabaharidustöö üles-andeid, s. o. haridustöö organiseerimist väl-jaspool kooli. Ühelt poolt oli vaja liikmete kooshoidmiseks, teiselt poolt aga ka üm-bruskonna rahva silmaringi avardamiseks korraldada sagedamini niihästi liikmeskon-na kui ka teiste kokkutulekuid, loenguõh-tuid, kursusi jne. Maal hakkab kiiresti levi-ma põllumajanduslik selgitustöö põlluma-janduslike loengute ja kursuste näol. Luuak-se avalikke rahvaraamatukogusid. Kõigi nende ülesannete täitmiseks ei piisa enam ainult sellest, rahvamaja sisaldab suure saali näitelavaga. Vajatakse vähemaid tube; otstarbekohasemaid ruume mõnekümnepea-lise kuulajaskonna mahutamiseks, kuna vä-hemate kursuste ja loengute korraldamine suures ja sageli külmas saalis on osavõtjaille ebamugav.

Üks osa käesoleva sajandi algul ehitatud rahvamaju sisaldabki peale pidusaali ja näitelava mõningaid kõrvalruume, olgu siis einelauatoa, jalutusruumi, juhatus, raama-tukogu- või muu vastava ruumi näol. Eriti rohkesti on aga iseseisvuse ajal ehitatud rahvamajades tähelepanu pöördud sellele, et rahvamaja sisaldaks peale pidusaali ka vajalisel määral vähemaid kõrvalruume. Noorsoo- ja naisühingute energiline tegevus ei ole ju kujutletav sobivate ruumideta, samuti mitte raamatukogude, õpiringide, kur-suste ja muude säärase alade tegevus. Ja kuigi noorsooühingud, naisseltsid, raamatu-kogud ja õpingid ei ole otseselt rahvama-jade ehitajaid, on neil kõigil ometi küllaltki suur mõju rahvamaja ehitamisele asumisel kaasaraäkimisel, kuna iga rahvamaja kuju-tab ju enesest kogu vastava ümbruskonna kultuurihoonet, ükskõik kes on rahvamaja asutamise mõtte algatajaks ja tema ehitamise faktiliseks teostajaks. Igal juhul kujuneb rahvamaja oma ümbruskonna kõigi ko-

Luts-Särevi «Äripäev» Töölisteatris.

danike ühishooneks ja kõigi vabaharidustöö vormide viljelemise keskuseks. Üksikud kurvad nähtused, kus rahvamaja täidab ainult ühe kildkonna kitsarinnalisi huve ja kus seda ei anta teistele ringkondadele kasutada, jätame käesolevas kirjutuses tähele panemata.

Kuid seoses rahvamajade ülesannete mitmekesisitumisega peaks mitmekesistuma ka rahvamajade seesmine varustus. Tõsi, rahvamajades asuvate näitelavade korrastamisele on viimaseil aastail, tänu Haridusministeeriumi ja Haridusliidu vastutulekule, pühendatud rohkesti tähelepanu. Kuigi leidub veel suurel arvul näitelavu, kus dekoratsioonid, valgustusseaded, eesriided jm. jätavad veel küllaltki palju soovida, ei saa me ometi salata, et näitelavade ja dekoratsioonide korrastamise alal on suur töö juba tehtud.

Arvestades aga seda, et rahvamajad enam ei teeni ainult muusikat ja teatrit (kui see veel mõnel pool nii sünnib, siis on see liig ühekülgne nähtus), peaks mitmekesistuma ka rahvamajade inventar, esmajoones aga

õppevahendite osas. Paremates rahvamajades juba leidub ka klaver või mingi muu muusikariist, mis on kasutatav kontsertide ning laulukooride ja orkestrite ettekannete puhul. Leidub ka noodipulte ja muud muusikaliste ettekannete korraldamiseks vajalik inventari.

Hädas ollakse aga veel loengute, kursuste, noorsootöö ja õpiringilise töö arendamiseks vajaliste õppevahendite osas.

Siin-seal leidub üksikuid valguspildiparaate. Neid on meil kasutamisel väga mitmet liiki. On karbiidiparaate, millede tegevusse saamiseks on vaja enne hankida mitmed pangetäied vett ja küllaldaselt määralt sobivat karbiiti. Nende aparate käsitamine on väga tülikas. On vaja hoolitseda, et karbiid oleks värske, korralik ja kasutamiskõlbuline. On vaja hoolikalt jälgida aparadi tugevust. Valguse tugevus aga pole alati ühetaoline ja see raskendab publikul valguspiltide jälgimist.

Paremad ja käsitamiseks mugavad on piirituselambiga töötavad valguspildi aparadid, kui ainult lamp korralikult töötab,

Luts-Särevi «Äripäev» Töölisteris.

õhuaugud aparaadi tegevuse ajal ei ummistu ja aparaadi sukk ei purune. Väga paljud leidlikud koolide juhatajad ja rahvamajade omanikud on endile ümber ehitanud korralikud piirituselambiga töötavad valguspildiaparaadid omal ajal koolidele kingitud vanadest kinoaparaatidest. Suur osa nendest kinoaparaatidest oli kasutamiskõlbmatuid, kuid piirituselambi juuremuretsemise teel saadi neist korralikud valguspildiaparaadid, projektsioonlaternad.

Paljudes koolides ja rahvamajades aga seisavad need vanad kinoaparaadid veel tänapäevani kasutamata. Mitmel pool on aparaatide üksikud osad laiali kantud või siis ajahambast purustatud. Aga tuleks siiski kõigile säärase aparaatide omanikele soovitada vanad kinoaparaadid pööningult või mujalt, kus nad parajasti asetsevad, üles otsida, linna viia, lasta vastavas töökojas järele vaadata ja selgitada, kui suure summa juurelisamisega saaks endisest kinoaparaadist valguspildiaparaadi.

Võiks küll arvata, et elektrifitseerimise võidukäigu järele valguspildiaparaadid

oma ülesande täiesti kaotavad, kuna kino hakkab valguspilte asendama, kuid peame siiski arvestama seda, et 1) elektrifitseerimine Eestis ei suuda kõige optimistlikumategi väljavaadete täitumisel haarata kogu riigi kõiki nurki, 2) kõik rahvamajad ei suuda endale muretseda kinoaparaate ja 3) valguspiltidel jääb ikkagi oma eriülesanne täita kinofilmide kõrval: kõigi loengute ja kursuste täienduseks ei leidu ju ometi kinofilme! Ka nendes maades, kus elektrifitseerimine on võtnud juba väga laialdase ilme ja on tunginud isegi kõikjale põllumajandusse, nagu näit. Skandinaavias, ei ole valguspiltidedemonstreerimisest veel sugugi loobunud, vaid seal antakse igal aastal isegi riiklikku toetust maal asuvatele hariduseltsidele valguspildiaparaatide hankimiseks, kuna need võimaldavad loengute, õpiringide ja kursuste töö otstarbekat elustamist.

Valguspildiseeriade hankimine jäägu aga siiski ainult keskasutuste mureks, kust neid kohalikud organisatsioonid võivad laenata.

Edasi peaksid rahvamajadele muretsetavaist õppevahendeist tulema kõne alla

mõningad tähtsamad ajaloolised ja maateaduslikud kaardid, milleta ajalooliste ja maateaduslike küsimuste käsitlemine on väga raskendatud. Ka peaks rahvamajas leiduma väike käsiraamatukogu, mis peaks võimaluste kohaselt sisaldama: entsüklopeedia, sõnastikke, mitmesuguseid erialalisi käsiraamatuid, grammatikaid jne. Säärane käsiraamatukogu peaks asuma lahus avalikust raamatukogust. Käsiraamatukogus leiduvad raamatud ei tohiks üldse

Eero.

See algas nõnda, et ühel päeval, kui me istusime kohvikus, see tähendab mina ja mu sõber Adamson (mitte see, kellest tehakse karikatuure, vaid üks teine), tuli sinna ka Sanglepp. Ta istus sõnagi lausumata lauda — meil on omavahel juba ammu kokku lepitud nii, et me ei raiska asjata sõnu. Üldse, kui mõelda, kui palju inimesed lobisevad tühja-tähja ja kulutavad selleks energiat, siis võta kas või kätte ja kirjuta väitekiri või jälle asu propageerima lobisemisevastast hoogtöö-aastat. Igavene energia tuleb rakendada rahva teenistusse positiivseks ülesehitusetööks ja moodsa standardiseerimise ja füüerdamise põhimõtte järgi isik ehk indiviid ei kuulu mitte talle enesele, vaid riigile, mistõttu energia asjatule kulutamisele tuleb vaadata lihtsalt samuti kui riigi varanduse raiskamisele. Näiteks sa kohtad tänavale tuttavat, jääd seisma ja lausud „tere“.

Endastmõistetavalt jääb tema ka seisma ja vastab. Ja siis kujuneb olemine ja jutt järgmiseks:

— Tere!

— Tere!

— Kuidas elad?

— Täna, ei ole viga. Sa ise?

— Päris keskmiselt.

Lähed nüüd linna?

— Jah.

Noojah, ega midagi. Mul ka vaja minna.

Tervita abikaasat.

— Täna. Sina samuti.

Nägemiseni!

kuuluda laenutamisele, vaid neid võiksid kasutada ainult organisatsioonide liikmed ja õpingulisest tööst osavõtjad.

Lähemad aastad peaksid tooma pöörde rahvamajade arengusse sel kujul, et rahvamajad varustuksid kõige hädavajalisemate õppevahenditega, mis soodustaks üldise õpingulise tegevuse, eriti aga loengute, kursuste, õpingulise töö ja noorsootöö, sisustamist.

Pühadeostud.

— Nägemiseni.

Näete nüüd: kaks inimest on raisanud esiteks kokku oma kolm minutit kallist aega ja teiseks — kulutanud end. Mis liigub, see kulub, ja ega suugi ole mõni perpeetuum mobile.

Ent see oli väike kõrvalekaldumine. (Sellegipoolest võib tast võtta õppust.) Nii siis tuleb Sanglepp kohvikusse, istub lauda, võtab taskust pahempidi pöördud raamatu ja hakkab lugema. Oli väga kena. Siis tuli Paakspuu.

— Pühad on ligi.

Kehitasime õlgu ja muigasime irooniliselt.

— Seda teame ka sinu lobisemiseta, lausus Adamson.

Paakspuu heitis meile mürgise pilgu.

— Jumala eest, kas teate, ärge olge nii sugused mühkamid! Istute päevad läbi siin kohvisuitsus ja kopitate. Tulge ometi välja, vaadake, kuidas tänavail kihab ja keeb elu, kuidas ärid on tulvil pühadeelset elevust, kuidas pealinna pulss tuikab otsekui palavikulises hootõusus. Tulge ja...

— Istu! katkestas Sanglepp ta pateetilise sõnadevoolu. Ei ole nimelt hea, kui ollakse kogu kohvikurahva tähelepanuobjektiks ainult sel põhjusel et mingi Paakspuu seisab laua juures, palituhõlmad laiali, ja jutustab nagu mõni Maltsvet või Järve-Jaan.

Paakspuu istus. Olime mõtteis.

— Ega Paakspuu idee ole halb, nentis esimesena Adamson.

Noogutasime.

H. Vuolijõe «Põlev maa» Töölisteatris.

— Pealeselle oleleb rahva seas komme teha pühadeoste.

— Huvitav.

— Väga huvitav.

Arutasime seda probleemi psühholoogilisest, füsioloogilisest ja majanduslikust seisukohast. Jõudsime otsusele, et tööpoolest ei oleks paha pühiks midagi osta, nagu teeb seda lihtrahvas. Adamson leidis võimalikuks hankida endale uue lipsu, Sanglepp lubas osta kindad ja uue kaelasalli. Minule meenus, et olin juba ammu kavatsenud osta traksid.

Väljusime ja liikusime aeglaselt piki kesklinna äritänavaid. Tööpoolest, kõikjal kees vilgas elu. Ärid olid ostjaist tulvil (Paakspuu oskab tööpoolest panna elu tähele.)

Pudukaubaaaris oli niipalju inimesi, et meil tuli kaua oodata järjekorda. Kui jälle tänaval olime, lausus Sanglepp:

— Jah, äriomanikul on praegu rõõmupäevad.

Noogutasime pead.

Siis jäid meie pilgud peatuma teisel pool tänavat asuval äril, mis oli kogu selles kiha-

vas ja vilkas tänavpildis suureks kontrastiks oma mahajäetusega. Kõigis poodides oli tung, ainult see üks oli tühi. Jõulueelne sesoon ei mõjunud tema ärile põrmugi elustavalt.

See oli nimelt puusärgiäri.

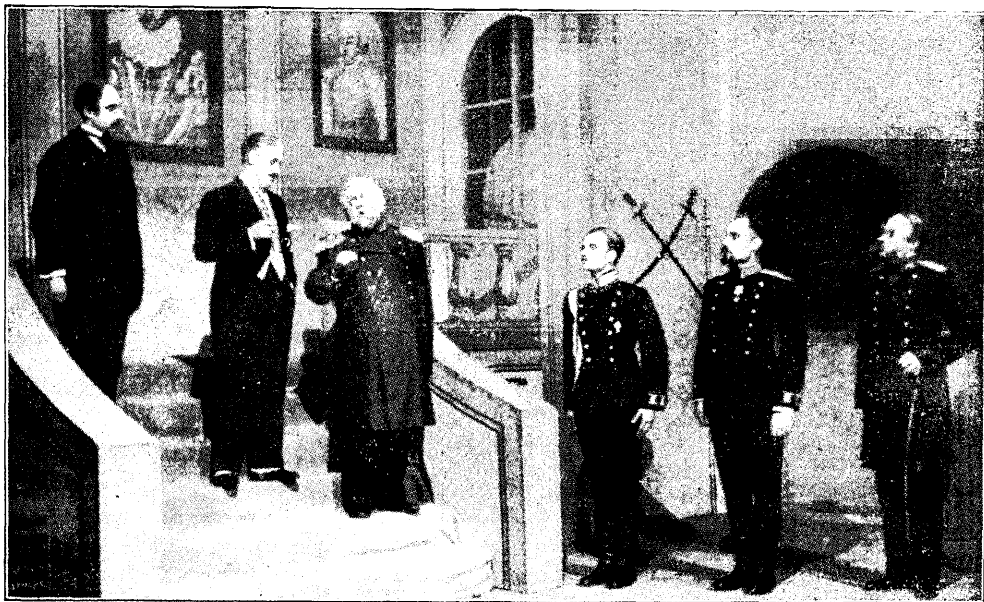
— Huvitav, et puusärgikaupmees on erand rõõmsate ärimeeeste keskel, filosoferis Adamson.

— Kindlasti on ta kahekordselt kurb, kuna asjaolule, et äri ei ole pühade tõttu elavam, seltsib veel see, et ta näeb, kuidas kõrval- ja vastasärid lausa kubisevad ostjaist.

Vaatasime üksteise otsa. Meis löid hellelenda lapseõlve tunded, jõulujuttude soojendavad mälestused. Kui kaunis on teha inimesele head, lohotada teda ta kurbuses, valada palsamit inimese valustukslevale südamele! Ka puusärgiäripidaja peab saama jõlurõõmu, temagi peab saama killukese jõlueelset äriolevust!

Otsustasime selle ühel hääl. Meie silmad särasid ligimesearmastuse üllast helgist, kui astusime ärr. Kõik neli.

Kaupmehe nägu löi rõõmsaks. Ta küll

H. Vuolijoe «Põlev maa» Tööliseatris.

püüdis seda varjata, sest matusetarvete müüja peab alati evima leinaja näoilme, et mitte haavata oma kaubatarvitajaid, ent meie peente psühholoogi-silmade eest ei jäänud varju midagi.

Küsilvalt vaatas poodnik meile otsa.

— Soovime osta puusärgi, lausus Adamson pühaliku tõsidusega.

— Kirstu, lisa Sanglepp täiendavalt.

— Sarga, ütlesin mina. Ei pea arvatama, et olen keeliselts maha jäänud.

Poodnik oli lahkus ise.

— Palun, palun. Musta? Valge? Hõbedatud? Meil on siin kõiki. Võib-olla tammest? Või tinutatud?

Adamson astus lähima, hõbedakarvalise, inglipeade ja palmiokstega kaunistatud puusärgi juure.

— See siin!

— Palun!

— Kuipalju maksab?

— Kuuskümmend krooni, palun.

Vaatasime üksteisele otsa. Pisut kallist lõbu. Ent siis astus esile Paakspuu. Ta kiireks on kaubelda.

— Nelikümmend peremees. Nelikümmend krooni ja mitte sentigi enam!

Poodnik polnud ka suule kukkunud. Pikkas ja ülevoolavas kiidukõnes iseloomustas ta selle puusärgi valmistamisel kulunud vaeva ja materjali. Ta sõnade järgi polnud mitte üksi lauad, millest puusärg tehtud, esmajärguline eksportkaup, vaid veel enam — juba siis, kui need lauad moodustasid alles kasvava puu, oli see puu ilusam, sirgem ja õilsam kui teised puud selles metsas.

Ent Paakspuu oli murdmatu.

Tunnise kauplemise päarele, mida jälgime elava ja õpetliku huviga oli olukord jõudnud niikaugele, et poodnik nõustus tegema 52 krooniga, Paakspuu aga oli tõstnud oma pakkumuse neljakümneseitsmeni. Viis krooni oli veel vahet, kuid paistis, et see on ületamatu. Kaupmees raius kui võitleja oma elu eest, ta näost paistis otsustavus ja kindel, vankumatu tahe pigem surra kui jätta ainuski sent alla 52 krooni.

Seda märkas ka Paakspuu. Väsinult taandus ta ja pühkis käeseljaga laubalt higi. Oli vaikus.

Siis astus ette Adamson. Ta lausus mahedal, asjalikul häälel:

— Sõbrad! Fakt on see, et 52-kroonine puusärk on meile liig kallis. Ja pealegi, miks vajame nii suurt? Võtame selle väikese, see on kindlasti odav.

Ta astus letil seisva pisikese valge lapsepuusärgi juure, puudutas seda näpuga ise poodniku otsa vaadates, ning küsis:

— Palun, mis maksab see?

Ent poodnikust ei olnud vastajat. Mees seisib seljaga vastu riulit, näost kaame kui laip, suured hirmunud silmad tardunult tühjusse suunatud.

Kehitasime õlgu ja väljusime tasapisi. Kõik neli. Meie pühadeost sellest ärist jäi tegemata.

J. G.

Juhiseid „Põleva maa“ lavastamiseks.

E. Haridusliidu kirjastusel ilmunud Hella Vuolijoe kolmevaatuselise näidendi „Põlev maa“ esilavastus Eestis oli 1936. a. detsembris Tallinna Töölisteatri ja teatriarvustajad ütlesid sel puhul tüki kohta järgmist:

Leo Soonberg „Uus Eestis“:
„„Põlev maa“ on ülesehituselt äärmiselt

selgejooneline, loogiline ja lihtne. Siin ei jää midagi puudu, kuid pole ka midagi üle-
arust.

Siin kujutatakse ühe naise ümbersündi revolutsiooni keerises. „Kodukanakesest“ saab mehe seltsiline. Naise hingelise arengu pöördepunktid on kirjaniku poolt hästi tabatud. Teisedki tegelased on joonistatud õieti. Ning lõppeks, kõrvalosalised kannavad kõik oma ilmet — nad on tüübid omaette. Nii et võime tunnustada näidendi ka psühholoogiliselt kordaläinuks.

Selles näidendis on õieti kaks juurt. Ühel pool rahvas, kes võitleb parunite ülevõimu vastu, teisel pool aga naise draama. Too naine oma mehe vangisviibimise ajal armub teisesse, kuid aja pörutavad sündmused on seda naist õpetanud mitte ainult oma isiklikku heaolu ja õnne üle kõige hindama, vaid on ka kohusetunnet temas kasvatanud. Siit tekibki ta hingevõitlus. Nii siis võime selles näidendis väljatõsta ühiskondlise momendi, kuid võime ka Linda ja dr. Nordheimi vahekorra oluliseks momendiks teha. Siin on sõna juba lavastajal.

Andres Särev oli välja tõstnud ühiskondliku momendi. Linda ja Nordheimi armastus jääb siin enam-vähem kõrvaliseks, vähemtähtsaks. Tänu sellele pääsis näidendi lõpp võimsalt mõjule. Meeleoluliselt tuleb lavastust kõigiti õnnestunuks lugeda, eriti esimese vaatuse närvitsevat õhkkonda. Et teise vaatuse lõpuosa pisut tühjaks jääma kipub, pole küll ei Särevi ega näitlejate süü, siin autor peab kandma vastutust. Kuidagi

Anna Tamm (perenaine)
„Põlevas maas“ Töölisteatri.

võõralt ja ilukõneliselt väljenduvad siin need tegelased, selle tõttu huvi kipub vaibuma. Otse meisterlikuks peab kolmanda vaatuse lõppu kiitma, kus isegi „Isamaa ilu hoiledes“ tellimistööna ei tundu.“

V. Mettus „Päevalehes“: „„Põlev maa“ on „Niskamäe naistest“ umbes neli aastat noorem, kirjutatud peagu sama lavalise oskusega, sisaldab aga praegugi veel hoolimata kärpeist kohati liigset retoorikat ja „ilukõnelusi“, üldse veidi liig palju jutujamisi. Muidu aga on autor selles teatavasti meie 1905. a. revolutsiooni taustal ja selle situatsioonides arenevas draamas tarvitanud enesekitsendust, hoidudes massistseenidest, miitinguist jne., ning piirdudes peaasjalikult kolme tegelase — kroonumõisa rentniku Ants Eriste, ta naise Linda ja aadliku dr. Nordheimi vahel areneva isikudraamaga.

Tegelaskonnas näeme 1905-aegse eesti (maa) intelligentsi (Ants, Linda), selle eelmist põlve (perenaine), maatameeste (Valgi) eestivaenulise (v. Otteni jt.) ning eestisõbraliku (Nordheimi) aadli ja karistussalkade sõjaväelise juhtkonna (kindral, kapten, adjutant) esindajaid, peale selle veel eeslasist saksateenijaid (Juhan, Anna), üksikuid talumehi, sõdureid ja kolme kena eri tüübina teenijat Malle ning kerjuseid Sikk-Villemit ja Kalda-Jaani, kes aitavad kaasa üldpildi värvirikkamaks tegemiseks, sealjuures siiski olemata ainult dekoratsiooniks.“

Oskar Kurmiste „Rahva Sõnas“: „„Põlev maa“ on kahtlemata Hella Vuolijoe terviklikum, oma dramaatilise arengu poolest ühtlasem ja ka ideoloogiliselt selgejoonelisem lavateos. Autor oskab juba esimeses stseenis tekitada põnevust ja võitluspinget, mis tõuseb iga järgneva stseeniga ja jõuab oma kõrgtipuni lõpustseenis. Peale hästi ja usutavalt joonistatud peategelaste elustab näidendi miljööd terve rida lopsakalt elulisi kõrvaltüüpe, nagu teenija Malle, kerjajad Sikk-Villem ja Kulda-Jaan ning teisedki. Näidendi meile lähedane aine ja tugev dramaatiline pingeline ning lopsakas tüübistlik peaks sellele tagama vähemalt samasuguse menu, kui see sai osaks „Niskamäe naistele“ nii meil kui Soomes.“

*Katrin Välbe Linda osas „Põlevas maas“
Töölisteatris.*

R. K(angro)-P(ool) „Postimehes“: „Siin on võetud olustikuks meie 1905. a. revolutsioon ja inimeste meelsuse ning südamehääle kujunemine „Põleva maa“ karistussalkade tegevuse taustal.

Rahvas tunneb oma õigust oma isa-de maa järele: mõisate põletamine ei ole lihtne puistamise lust suures vabaduses, vaid kättemaks neile, kes võimu abil rahvalt maa on ära võtnud ja kes nüüd võimupimedaina maapoliitikat ei taha mõista lahendada nii, nagu uus elu on teinud vajaliseks. Lõhkumine on süü, aga süüdlast ärgu otsitagu lõhkujas, vaid nendes, kelle kangekaelsus rahva lõhkuma on kihutanud.

Selle meeoleolu keskele autor on asetanud kolme inimese südame mõtlemise kujunemise. Need kolm on: eestlasest-mõisarentnik Ants Eriste, tema naine Linda ja aadlik dr. Nordheim.

Ants Eriste on kõigiti rahvameelne ja mõtleb südamega kaasa rahva huvidele. Ta maksab oma moonakaile paremat palka,

H. Vuolijõe «Põlev maa» Tööliseteatris.

käib rahvakoosolekuil selgitamas rahva sotsiaalset viletsust ja peab mõisade tükeldamist maatameestele vajaliseks. Ants Eriste ei poolda aga revolutsioonilist vägivalda, vaid seaduslikku võitlust. Kui aga karistussalgad rahvast peksavad ja tapavad, siis ei tehta mingit vahet mässaja ja seaduse alusel võitleja vahel: mõisaomanik von Otten laseb Eriste vangistada kui kardetavaima mässaja.

Ants Eriste naine Linda on ebapoliitiline, naiseline hea inimene, kes armastab oma meest ja peret, koob vaipu ja loeb magedat luulet. Ta usub headusse ja ülemate õiglusse ning on ise hea.

Mehe vangistamine toob ta hinge murangu. Ta hakkab aimama sotsiaalset ülekohut ja kuritegu, mida võimukandjad harrastavad, kui nad karistussalkade abil julmalt „korda ja rahu“ kindlustavad. Ta armastus mehe vastu muutub emalooma ahastuseks mehe saatuse pärast. Ja sellest emalooma ahastusest ja oma isiklikest kannatusist kasvab tötunne võitluse vajaduseks rahva eest, kes kannatab võimukandjate surve all. Käsilähes mehega tõttab ta rahvale kuulutama revolutsioonilise võitluse vajadust.

Kolmanda inimesena dr. Nordheim, aadlik, muutub ka rahvameelseks ja saab „punaseks paruniks“. Nordheim on õpetlane, vaatleja, rändur, filosoof, esteet, kes eluvõõrana ei ole mõelnud sotsiaalseile küsimusile. Nüüd olukord kujunes nii, et ta nägi pr. Eriste hingehäda, nägi üldse isandate toorust, mis peitus seadusliku korra taga, ja ta tuli appi nende, kes kannatasid.

Põleva maa rahva suur eluõiguse tõde kasvatab võitlusmeelt.“

Need arvustajate seisukohad peaks pakuma igale „Põleva maa“ lavastajale küllaldast ja väga tänulikku materjali teose sisuliseks analüüsimiseks. „Põlev maa“ on 1905. a. revolutsiooni sündmustest olenev draama ja sellepärast peab lavastuse juures erilist rõhku panema toleaege äreva meeoleolu selgele väljatöötamisele. Näitejuhid, kelledel 1905. a. sündmused võõrad, peaks tingimata omale teateid hankima vastavast kirjandusest või selleaegsetelt inimestelt. See pakuks palju teose õigeks mõistmiseks ja selle idee ning meeoleolu mõjukaks väljatöötamiseks. Just esimene vaatus pakub näitejuhile kõige rikkalikumaid võimalusi. Siin kogu vaatuse kestes ärevus aina suureneb.

H. Vuolijõe „Põlev maa“ Töölisteatri.

Ka teises vaatuses on võimalik rohkem rõhutada ühiskondlikke küsimusi, ja kärpida Linda ja Nordheimi kõnelustes puhtisiklike tundeid puudutavaid kohti, nagu oli tehtud ka Töölisteatri lavastuses. Üldiselt tuleks „Põleva maa“ lavastamisel näitejuhil tublisti kärpeid teha (eriti teises vaatuses) kuid siin juures peab piinlikult silmas pidama, et teos nende „kärbete“ tõttu kuidagi „haiget“ ei saaks. Enne kärpimist tuleks näitejuhil teost põhjalikult lugeda ja sisuline analüüs teha, siis alles võib hakata teksti lühendamisele mõtlema.

Tegelasteks on „Põlevas maas“: 1) Ants Eriste, Vahtri kroonumõisa rentnik; 2) Linda, ta naine; 3) Anneli, nende tütar; 4) Perenaine, Antsu ema; 5) Mall, teenija; 6) Sikk-Villem, kerjus; 7) Kulda-Jaan, teine kerjus; 8) Valgi, maatute esindaja; 9) Doktor Nordheim; 10) Detlef von Otten aadlik; 11) Kindral; 12) Adjutant; 13) Kapten; 14) Politseiülem; 15) Proua von Otten; 16) Preili von Kirschwitz; 17) Paruness Vehausen; 18) Juhan, kammerteener; 19) Anna, toaneitsi; 20) Vallavanem.

Peale nende peremehi, ohvitseri ja sõdureid.

Tegelaste hulk ei tohiks maanäitejuhte hirmutada. Enamikul loetletud tegelastel on õige väikesed osad ja siin võib hädakorral üks näitleja mängida ka kahte osa. Peale selle ei ole osaval näitejuhil kuigi raske ka mõningaid kõrvalisi tegelasi üldse välja jätta. Nende ridade kirjutajal näiteks paistab, et „Põlevat maad“ on võimalik mängida 10—12 näitlejaga ilma, et teos selle tõttu vähematki kannataks. Tegelaste karakterite määramiseks leidub teoses küllalt andmeid ja neid ei ole sealt ka raske üles leida. Raskusi võib maalavadel tekitada osa tegelaste vastavate kostüümide leidmine. Näiteks vene ohvitseride mundrid. Kust neid võtta, kui seltsil endal garderoob puudub? Võimalik, et siin saab juba lähemal ajal abistada E. Haridusliit, kus praegu laenu kostüümide garderoob organiseerimisel.

Lavapildiliselt esitab „Põlev maa“ järgmisi nõudmisi: Esimene vaatus kujutab mõisarentniku elutuba vanas mõisahoones. Kõrgete gooti stiili akende vahel kirjutuslaud, pahemat kätt sohva, toole ja sohvalaud. Paremat kätt vanaaegne pesu-

kapp. Kapi kõrval ahi ja selle mõlemal pool raamaturiulid.

Teine vaatus: Viigatsi lossi suur hall. Vasemal suur lahtine kamin, mille ees tubakalaud ja tugitoolid. Taga — uks välja. Ukse ja toolide vahel suur tuulesirm. Paremal ukсед söögisaali ja salongi. Uste vahel suur sohva. Tagaseinas kahe akna vahel suur uks rõdule. Akna all vanad kirstud. Laes vanaaegne kroonlühter. Seintel püssid ja teised relvad, vaibad, nahad.

Kolmas vaatus kujutab sama ruumi, mis oli esimeses vaatuses. Kõik on endine, ainult sohva kõrval on teine laud täis raamatuid ja kirjutuslaual on suured virnad ajalehti ja raamatuid.

P. Vahi.

Eesti raamatu osa meie vähemusrahvuste teenimisel.

Raamatunädala mõtteist on välja kasvanud ka see küsimus, mil määral ning misuguse eduga eesti raamat on teeninud ja teenib meil nende inimese tarbeid ja huve, kes kuuluvad vähemusrahvusest kodanike perre. Kuna meil vähemusrahvusest kodanikke on kenake hulk, mõnel kohal neid ka kompaktsemalt asumas meie maa-alal, siis on huvitav pärida selle järele, mil määral nemad on saanud osa meie vaimukultuurist ja missugused teed ja võimalused on näiteks meil maal elutsevate vähemusrahvusest kodanike kasutada eesti vaimumaailma varasalvedesse pääsmiseks.

Linnades need võimalused on kahtlemata avaramad ja siin juba see moment, et alatiselt on võimalus kokkupuutes olla eesti mõtteringi kuuluva rahvastiku osaga, loob küllaldaselt loomulikke eeldusi ühelt poolt riiklikele vajadusile, teiselt poolt individuaalseile tarvidusile vastavalt.

Maal kohati on asjaolud märksa täbaramad. Ei ole mitte haruldased olnud need juhud, kus näiteks meie maa lõunanurga venelasist paljud on kurtnud, et nad heameelega sooviksid midagi lugeda ka koha-

Need lavapildi kirjeldused on autori järele. Näitejuhil-lavastajal jääb siin muidugi vabadus ruumide kuju ja sisustust ka teisiti näidata. Nii olid ka Töölisteatri lavastuses lavastaja poolt määratud lavapildid hoopis lahkuminevad autori poolt kirjeldatust. Näitejuhil-lavastajal tuleb siin ainult silmas pidada, et tema poolt antud lavapilt usutavalt tõlgitseks vajalikku mängu kohta, aega ja miljööd, ning pakuks näitlejaile häid mänguvõimalusi. Maalavadel, kus võimalused väikesed, tuleks kaaluda, kas mõlemat lavapilti ei ole kõige lihtsam ja otsustarbekohasem mängida lavakardinatega. Üksikute uste ja akende ning mööbli paigutamiseks on võimalik ka kardinat-foonil anda õige kauneid ja sobivaid lavapilte.

pealsete raamatukogude vahendusel eesti kirjandusest, takistusi aga on selle soovi realiseerimisel nõnda palju, et soov tahes tahtmata on tulnud jätta vaid sooviks.

Missugused on siis need pidurid, tekib küsimus.

Siin võiks küll kõigepealt vastata, et vähene eesti keele oskust venelasil. Selles on rohkesti tõtt, kuid niisama suurel määral on tõtt ka selles, et nendel rohkemal töökäikudel, kus otsekui rändlindudena on tööhooaegade algul sisemaale tööle tõtatud, et neil töökäikudel on meie vähemusrahvuse kuuluvate kodanikkude poolt tihtipeale kaasa toodud eesti keele oskust küllalt, selleks, et seda saaks rahuldavalt kasutada eesti kirjatähelisse vaimuilmaga tungimisel. Kui mitte rohkem, siis esialgu vähimalt ajalehtede ridade veerimiseks saaks õpitud rakendada.

Eespool oli juttu juba komplitseerituma huviga vähemusrahvusest kodanike kurtnemisest. See on väiksema ulatusega. Hoopis laiemat ala haarab aga märksa avaramapiirilisem ning samas ka juba suuresti praktilisemaid vajadusi puudutav meelegibeduse

kübemeke. Nimelt tihti on olnud venelaste keskel kaebamist selle üle, et ei pääse kergesti riigi- ega omavalitsusteenistusse. See ühelt poolt. Teiselt poolt on aga nooremad rahvast, noorsugu, puudutavalt esile toodud seda kurba tööka, et kohapealsed avalikud raamatukogud, samuti ka koolide juures tegutsevad raamatukogud, olgu missuguses seisukorras tahes, ei suuda pakkuda lugemiseks niisugust materjali, mis oleks keele mõttes ligipäästav ja mis samal hoobil oleks ka vastav nooruslikele elamusrohkest nõudvaile huvidele. Ja just noorema generatsiooni vajadusi tuleb eeskätt arvestada, kuna tema kontakt muu Eesti osaga on väga tihe. Vanemad inimesed pole enam võimelised meie vaimumailma ulatuma eestikeelse kirjatähe kaudu, olgugi et nende eale vastavalt lugemismaterjali eesti uemast ilukirjandusest piiriäärseis raamatukogudes harvade eksemplaridena leidubki.

Vähemusrahvuste piirkonnis tegutsevates raamatukogudes leiduv materjal ei suuda seda momenti milgi määral arvestada, sest oma teatavasti napis esinemises ta suudab mõistetavat ning vastuvõetavat pakkuda peamiselt ikakgi täiskasvanud lugejaskonnale. Ei maksa rääkida enam sellest, et seegi napp lugemisvara on üksnes vari minevikust — küll kõike muud, aga mitte eestipärast ega eesti vaimule vastavat uemat materjali.

Venelaste eneste ringidest on viimastel

aegadel siin-seal õige laialdaselt kerkinud nõudeid, mis avaldavad riiklikult terve mõtlemisviisi. Nimelt on laialdaselt soovi avaldatud eesti keele õppimiseks, et seega osaltki parandada individuaalselt, kui mitte otsemaid kollektiivselt oma väljavaateid ka eelpool nimetatud küsimustes — teenistuskoha leidmisel ning ametisse pääsemisel, olgugi et meil riiklik korraldus sellest küsimusest õigupoolest veel polegi teinud mingit tüliatust asja.

Igatahes on kindel, et esitatud probleemid vajavad lahendamist, samuti kui vajab lahendamist ka raamatukogude varustamine meie vähemusrahvuste aladel noorsoole vastuvõetava, jõukohase ning sobiva noorsoo-kirjandusega.

Kui need mõtted osaltki suudaksid algatatud küsimuste vastu huvi äratada, juba siis oleks eesmärgile lähemale pääsmine võimalik, sest meie vähemusrahvustel on küllaltki suurt õigust nõuda osasaamist senisest suuremal määral kogu meie riiklikust vaimuvarast, Eesti riigi tööst ja tegevusest ka kirjatähe valgustusel. Ja ses mõttes oleks õigustatud ka vähemusrahvuste piirkonnis tegutsevate raamatukogude kohaldamine sealseile olukordadele, kusjuures ei tohiks unustada muidugi ka kerges keeles pakutavat lugemisvara praktiliste teaduste töömait, ning vastavalt meie riigi üldvajadusele. See ühtlasi aitaks teenida meie ühtluse ning kokkukuuluvuse tunnet.

Mis ütleb arvustus „Äripäeva“ dramatiseeringust?

Eelmises „Arengu“ numbris avaldasime märkmeid O. Lutsu ja A. Särevi „Äripäeva“ lavastamiseks. Tallinna Töölisteris oli 30. nov. „Äripäeva“ esilavastus ja sel puhul andsid ka Tallinna teatriarvustajad tüki kohta oma hinnangu. Et maa näitejuhtidel „Äripäeva“ lavastamise puhul kergem oleks teose kohta seisukohta võtta ja analüüsi toimetada, siis avaldame siin arvustusest väljavõtteid selles osas, mis käib dramatiseeringu kohta.

V. Mettus „Päevalehes“ 1. det. s. a.: „Ütleme peasja kohe ära: „Äripäev“ ehk uues väljaandes „Argipäev“ on Tootsilugudest Oskar Lutsul nõrgeim, laialivalguvaim. Andres Särevil aga dramatiseeringuna parim. Parim just seetõttu, et Särev on talitanud väga vabalt, et ta on need stseenid, mis Lutsul moodustavad tihedama sidemeta piltiderea, keskendanud, omavahel tihedamalt sidunud ja niiviisi lava jaoks kirjutanud uue „Äripäeva“, ilma et

Luts-Särevi „Äripäev“ Tööliteatris.

ta sealjuures oleks kuidagi olnud ülekohtune Lutsu suhtes. Ei, just sellega, et ta Lutsu „Äripäeva“ väga lödva kompositsiooni — õigemini kompositsioonipuuduse — asemele on annud midagi muud, tihedamat, ta on parimini teeninud ka Lutsu ennast, kellelt ta on üle võtnud kõik need toredad kujud, keda me meeleldi vaatame „Äripäevaski“. Mitte kunagi varemalt ei ole Lutsu ja Särevi nimed seisnud sel määral ühe õiguse like na dramatiseeringu eesotsas kui just nüüd, kus Särevi nii mõneski suhtes läheb tublisti lahku algautorist. Muidugi ei saa anda ideaalset kompositsiooni seal, kus selleks õieti ei ole mingit alust, aga me saime seekord väga hea rahvatüki, selle sõna parimas mõttes, rahvatüki, mis igas suhtes jätab parima, terviklikuma mulje kui nii mõnigi pretensioonikas „probleeminaidend“. (Ma ei mõtle kaugeltki ainult „Purunenu vaasi“.) Siin me näeme küll igapäevaseid, aga siiski armsaid ja — mis kõige tähtsam — elavaid inimesi, keda dramatiseerija-näitejuht on laval pannud liikuma nii, et seda kogu aeg on lust jälgida.“

Leo Soonberg „Uus Eestis“ 1.

dets. s. a.: ... „Äripäev“ on Särevi Tootsi-lugude dramatiseeringute sarjas kindlasti parim. Särevi on suutnud sellest laialivalguvast jutustusest, kus sündmustik kuidagi segi paisatud, luua täiesti loogilise loo, kus Tootsi ja Teele vahekord domineerivaks sündmuseks, millele suurepäraselt liidetud Kiire, Aaberkuke, Kippeli ja Lutsu seiklused. Seejuures on kogu asi antud muheda koomikaga. Viimane on peaaegu sajaprotsendiliselt väljapeetud — ainus hüpe farssi on vana Kiire ja Jorh Aadnieli vaheline tülistseen, kuid seegi on lavastuse asi. Seetõttu võime liialdamatult kinnitada, et „Äripäev“ on üks paremaid algupäraseid lava-ajaviiteid.“

R. K(angro)-P(ool) „Postimehes“ 3. dets. s. a.: „Selle „Äripäeva“ dramatiseeris A n d r e s S ä r e v ja ta on seda teeninud nii õnneliku käega, et meil nüüd dramatiseeringu puhul kindlasti teise autorina tunnustust teenib A. Särevi. O. Lutsuga oli lugu nii, et kui ta „Kevadega“ pani tugeva aluse oma Tootsi-lugudele ja Paunvere väikele tundmatuile pildimälestustele, siis järgnevais raamatuis hakkas ta valguma

Luts-Särevi „Äripäev“ Töölisteatris.

laiali, ei pidanud küllaldaselt kirjanduslikke nõudeid, harrastas kõige kirjapanemist, mis aga sule alla tuli. „Äripäevgi“, mis ilmus 1923. a., ei valmistanud ses mõttes enam kellegi erilist rõõmu, sest rahvapärassuski vajab teatud kompositsioonilist kontsentratsioonitihedust, mis nüüd puudus.

Midagi oli selles „Äripäevas“ aga siiski, mida ei riku koi ega rooste ja mis on lutsuliselt eht ja aus: tore rahvalik keelelopsakus ja täisverelised inimtüübid meie igapäevast rahvaelust. Ja hästi soojad saime olla neile tüüpidele, sest nad olid tutvuselt meile hästi lähedased ja me armastasime neid.

Andres Särev on nüüd teinud hoolsat tööd, et O. Lutsu jutustavat laialivalgumist tõmmata kokku näidendiliseks tegevustiheduseks. Ta on seadnud ja sättinud väga palju ja on mõndagi teinud teisiti. Ja nüüd on tulemuseks päris hea rahvatükk. Nii nagu Mälgu „Õitsev meri“ dramatiseering osutub paremaks näitkirjanduseks kui ükski Mälgu näidend, nii ka „Äripäev“ on nüüd hea näidend.“

A r. A(dson) „Rahvalehes“ 1. dets.

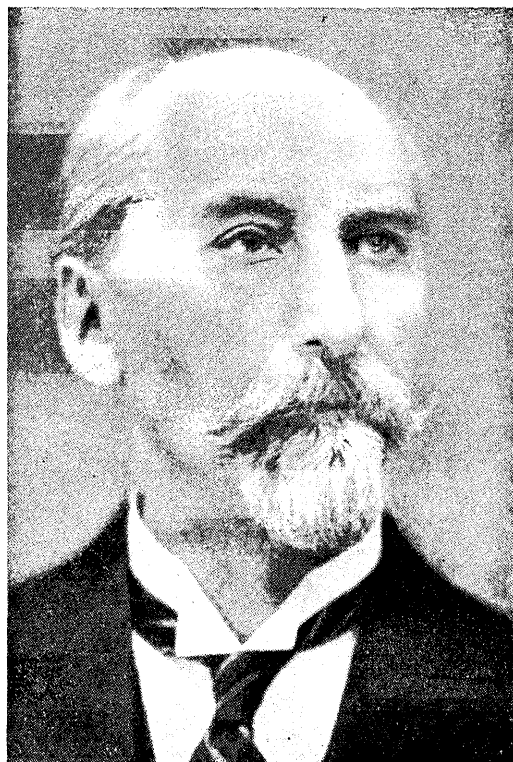
s. a.: „Selle lavaloo puhul ei tarvitse teatril ütelda muud kui: meie anname publikule väga lõbusa õhtu, publik aga tulgu ja tehku meile head kassad. Ja arvustaja kõrvalt võib ütelda: lõbusa, ülielava õhtu annab teater küll; neid maa ja agulitüüpe oskavad nad kujutada tõelise oskusega, mahlaka jumestuse ning võltsimatu hooga.

A. Särevi juhtimisel töö oli samuti teenerikas ja andis kõigile hea hoo sisse. Vastuvõtt läbi hea. Kõva kassatükk on teatril juures.“

R. K(angro)-P(ool) „Uudislehes“ 2. dets. s. a.: „Kui istume õhtu ära sellel „Äripäeval“, ei saa me ütelda, et dramatiseeringud peaksid tingimata jääma ära meie lavadelt. Kui me tahame näha oma elu laval ja kui meil selleks puudus tuleb kätte rahuldavaist näidendeist ja kui lisaks tulevad näidendid tihti peale ei rahulda, nagu oleme viimasel ajal näinud, siis olgu hea dramatiseering siiski tervitatud. „Äripäev“ on üks selliseid dramatiseeringuid, mis rahuldavad täiel määral.“

Jaan Tõnisson

70-aastane.

22. dets. s. a. pühitseb Jaan Tõnisson oma 70-dat sünnipäeva.

Imposantse ja ennastsalgava eestluse eest võitlejana juba vene-ajal, kultuuri- ja riigitegelasena riikliku iseseisvuse ajal, on ta tähelepanuvamaid kujusid Eesti elus ja arengus, mistõttu tema juubelisünnipäev on aupäevaks ja tähelepanuväärivaks sündmuseks kogu meie avalikkusele. Ka vabaharidustegelastel on eriline põhjus sel puhul tänutundes meenutada Jaan Tõnissoni algatusi ja teeneid meie seltskondliku tegevuse ja vabaharidustöö alal. Nii näiteks oli tema, koos Villem Reimaniga, esimesi, kes juba üle kolmekümne aasta eest algatas hariduslike organisatsioonide-vahelise keskuse (haridusliidu) asutamise mõtte, tõstis avalikkuses üles teiste põhjamaade eeskujul rahva-ülikoolide asutamise jne. Kui hiljem Eesti riikliku iseseisvuse ajal teostus Eesti Haridusliidu asutamine, siis vaatamata intensiivsele tegevusele riiklikul ja muudel aladel on J. Tõnisson pidevalt ja innukalt kaasa töötanud liidu tegevuses, olles liidu juhatuse esimeheks 1926—1928. ja nõukogu esimeheks 1931—1935.; praegu liidu nõukogu liige.

Eesti Haridusliidu juhatus ja «Arengu» toimetus loodavad tabada kõigi Eesti vabaharidustegelaste ja liidu liikmeks olevate org-ide soovi, avaldades auväärsele juubilaarile tema aupäeval siiramat tänu senise suure ja laiaulatusliku, idealismist kantud, tegevuse eest Eesti kultuurielu arengus ja soovides talle ka edaspidiseks sama jätkuvat seesmist tuld, jõudu, edu ja õnne veel paljudeks aastateks.

Annetage raamatuid!

Võib julgesti ütelda, et kahjuks lõviosa kooli- ja avalikest raamatukogudest ei ole suutnud endid seni veel nii korraldada, et nad suudaksid täita neil lasuvaid kõrgeid ja vastutusrikkaid ülesandeid. Suurimaks ja mõjuvamaks takistajaks ja raskuseks on raamatukogude piiratud majanduslikud võimalused, summade vähesus vajalike raamatute muretsemiseks. Raamatukogude aruannetes on väga tavaline lause: tegevust takistab summade puudus.

Silmas pidades kooli- ja avalike raamatukogude kõrgeid ülesandeid, peame kõik selleks tegema, et kiiremini võita neid majanduslikke takistusi. Teiste abinõude hulgas tuleb siin kahtlemata suur osatähtsus anda seltskonna mõjuvale kaasabile. Peame mainima, et meie seltskond ja rahva paremik on alati häätahtlikult suhtunud ilusaile ja kogu rahva kasuks ettevõetud üritusile, ja oleme kindlad, et ka käesoleval puhul kõik need, kellel meie rahva huvid on südamelähedased ja kellel on võimalusi kaasa aidata raamatukogude toetamisel, kõik selleks teevad, mis võimalik. Kuidas võimalduks ja tuleks seltskonnal kaasa aidata meie koolide ja avalike raamatukogude sisustamisel?

Kergu Hariduse Selts 25-aastane.

Pühapäeval, 4. dets. pühitses Kergu Hariduse Selts Pärnumaal oma 25-a. tegevuse juubelit, mis puhul korraldati Kergu rahvamajas pidulik aktus.

Aktuse avas seltsi esimees K. Jaaniste, millele järgnes seltsi naisseisiooni poolt seltsile juubeli puhul annetatava lipu õnnistamine. Õnnistamist toimetasid luteri usu kombe järgi õp. Ph. Tammaru ja ap.-õigeusu kombe kohaselt preester A. Vah t. Seejärgi anti lipp üle seltsi esimehele.

Olgu tähendatud, et Raamatu-Aastal algati raamatute annetamise aktsioon, mis seisis raamatute kin kimises oma kodukoha koolile ja raamatukogule. Sellest hoolimata, et üritus oli uudne ja aega oli vähe ettevalmistamiseks, andis aktsioon rahuladavaid tulemusi, rikastades kaunike arvu võrra koolide ja seltside raamatukogusid. Ka Raamatu-Nädal, mis toimus 4.—11. dets., võttis oma ülesandeks raamatute annetamise aktsiooni jätkamise ja selle kujundamise pidevaks.

Raamatute annetamine oma sünni- või kodukoha koolile ja raamatukogule peab kujunema kauniks traditsiooniks, mis olgu väikeseks aukohustuseks igale kodanikule.

Raamatu annetamise keskus asub E. Haridusliidus — Tallinn, Uus tän. 2—3, — mille kaudu teostatakse annetusi. Annetusi palutakse varustada annetaja pühenduse ja nimega.

Komitee on kindel, et hääl tahtmiseliga üks leiab võimaluse selle hääteo ja aukohustuse täitmiseks raamatute annetamise näol oma kodukoha või sünnipaiga koolile või avalikule raamatukogule.

Ülevaate seltsi 25 tegevusaasta kohta esitas seltsi sekretär A. Jala kas, millest selgus, et Kergu Hariduse Selts asutati õieti Pärnumaa Rahvahariduse Seltsi osakonnana, kuna 1905. a. sündmustele järgnenud ajal polnud võimalusi iseseisva seltsi asutamiseks. Kergus aga agaramad haridusejüngrid said sellest üle nim. pärnumaalise seltsi osakonna asutamisega, milleks 1913. aastal takistusi ei tehtud. Hiljem aastate möödumisel muudeti selts juba iseseisvaks.

Ülevaatele järgnes Eesti Haridusliidu esindaja Paul Vahi aktusekõne, milles esitati ka Raamatu Nädalaga seoses ole-

vaid mõtteid. Kõneleja tõi ühtlasi tervitusi E. Haridusliidu poolt, mille kinnituseks löi naela uue nägusa lipu vardasse. Rohkesti tervitusi järgnes ümberkaudsete organisatsioonide poolt ja mälestusnaelte arv tõusis 19.

Telegraafi teel oli tervitusi läkitanud haridusminister kol. A. Jaakson, Pärnu maavanem J. Marksoo ja maakoolivalituse juhataja A. Lusik.

Aktust kaunistasid seltsi sega- ja meeskoori ettekanded ja ühislaulud.

Kaagjärve Raamatukogu Seltsi 25. aastapäev

peeti nimetatud seltsi rahvamajas, Valgemaal, pühapäev, 27. nov. Sel puhul korraldati vastav aktus-jumalateenistus. Vaimuliku talituse pidas Karula kirikuõpetaja K. Kiisk, kes oma jutluses tõstis kujukalt esile loova vabaharidustöö vajadust rahva kultuuri- ja vaimse elu kujundamisel. Aktusekõne pidas E. Haridusliidu konsulent K. Laane, käsitledes hariduslike org-ide osa Eesti senises arengus ja nende ülesandeid tänapäeval. Ülevaate seltsi senisest tegevusest andis esimees hra Aun. Aktusel avaldati austust seltki vanemaile ja teenekamaile tegelastele, kellest neli oli valitud au liikmeiks. Kohalik meeskoor esitas koorilüh. hra Lepiku juhtimisel koorilaule. Õeldi rohkesti tervitusi asutuste ja org-ide esindajalt. Aktusele järgnes pidusöök.

Õpiringide nõukogu.

Et saavutada tõhusamaid tulemusi õpiringilise tegevuse arenemises mitmesuguseis eri organisatsioonides, on Eesti Haridusliidu juhatus otsustanud luua liidu juure vastava õpiringide nõukogu. Selle nõukogu ülesandeks on kaasa aidata õpiringide tegevuses üldiste sihtide määratlemise, vajaliste eelduste loomise, sellekohase kursuste, õpiringepäevade korraldamise, uute kavade ja põhi- ning käsiraamatute väljandmise küsimuste otsustamise teel jne. Õpiringide ala tegelik metoodiline korraldamine ja juhtimine toimub aga Eesti Haridusliidu kaudu.

Nimetatud nõukogu on kavatsetud kokku

kutsuda esimesel võimalusel. Sel puhul vajab lahendamist näiteks vastava kodukorra vastuvõtmine, tegevuskava koostamine järgmiseks tegevusaastaks jne.

Õpiringide nõukokku on E. Haridusliidu juhatus otsustanud paluda esindajaid järgmisist asutustest ja keskorganisatsioonidest: Haridusministeerium, Riiklik Propagandatalitus, E. Haridusliit, E. Karskusliit, E. Naisliit, ÜENÜ Keskjuhatus, Põllutöökoda (Maanoorte Ühendus), Maanaiste Keskseelts, Kristlike NMÜ Liit, Kristlike NNÜ Liit, Töölis-koda, Töölisühingute Kesklit, Maatöölise ja Väikemaapidajate Koda, ETK, Ühistegevuskoda, Õpetajatekoda, E. Spordi Kesklit, E. Lauljate Liit.

Vajaduse korral on võimalik nõukogu koosseisu edaspidi täiendada.

Õpiringikava Ed. Vilde õpinguiks.

26. det. s.a. möödub 5 aastat suurkirjaniku Ed. Wilde surmast. Vabaharidustegelased osutavad parimini oma lugupidamist kadunud kirjaniku vastu arendades oma tegevuse kaudu ta elu ja loomingu tundmist ja korraldades vastavaid eriõhtuid.

K. Mihklal on valminud kava ja juhised Ed. Vilde elu loomingu õpinguiks õpiringides, mis ilmub Eesti Haridusliidu kirjastusel loodetavasti juba detsembrikuus, nii et uuel aastal saadakse õpiringides asuda juba selle kava kohaselt Ed. Vilde õpinguile.

Järvakandi hariduspäev.

Eesti Haridusliidu tööstuskeskuste haridustöö osas toimus Järvakandi hariduspäev 27.11.38 tehaste rahvamajas. Päeva kohapealseks korraldajaks oli tehaste haridusseelts, kaastegevad teised tehaste organisatsioonid.

Päev algas orkestrimuusika ja ühislauluga. Avakõne pidas Isamaaliidu tehase os. esimees H. Evert. Järgmisena kõneles Töölisühingute Kesklidu sekretär J. Jalaja.

Edasi hariduskonsulent P. Vahi märkis Eesti Haridusliidu osa tööstuskeskuste haridustöös, millele järgnes konsulent H. Lepamäe tegelikke rakendusnõuandeid.

Viimsena kohalik koolijuhataja J. Säre-
kõnnu valgustas lähema ümbruskonna ja
kohapealseid tegevusolusid ning -võimalusi.
Väga elavas ja humoristlikus ettekandes
märgiti väheläbimõeldult organiseeritavate
ürituste kultuurilist „allapakkumist“ ja te-
gevuse tüliksolemist.

Kaunistuseks oli ettekandeid h.-s. muu-
sika- ja laulukoorilt ning algk. õpilasilt;
ühislaule ja lõpuks hümn.

Teadaanded.

1. Deklamatsioonikursus toi-
mub Tallinnas 2.—4. jaan. 1939. a., seega
kestab kursus kolm päeva. Osavõtumaks
liidu liikmeile Kr. 1.— ja teistele Kr. 3.—
kogu kursuse aja eest. Osavõtta soovijail
registreerida endid E. Haridusliidus kuni
29. dets. k.a. Täpne kursusekava saadetakse
kätte kõigile registreerituile.

1. Jumestamiskursus toimub
samuti Tallinnas ja kestab kolm päeva:
5.—7. jaan. Osavõtumaks sama: liidu liik-
meile Kr. 1.— ja teistele Kr. 3.— kogu kur-

suse aja kohta. Registreerida E. Haridus-
liidus kuni 1. jaan. 1939. a. Kava saadetakse
kätte ainult neile, kes nimetatud registree-
mistähtjast on kinni pidanud.

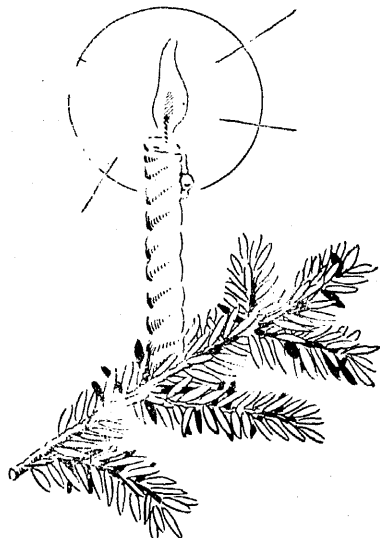
3. Maateatri Näitejuhtide
Ühingu peakoosolek peetakse ära
Tallinnas 6. jaan. E. Haridusliidu ruumes
(Uus t. 2), algusega kell 10.00.

4. Järvamaa teatripäev toimub
Tamsalus 8. jaan.

5. Vabaharidustöö-kursused
Ravilas toimuvad 10.—16. jaan. Harju-
maa Rahvaülikooli ruumes.

Keina organisatsioonid ehitavad rahvamaja.

Kuna Keina Haridusseltsi rahvamaja
Hiiumaal on vanaga ega vasta enam ajakoha-
seile nõudeile, on kohalikud organisatsi-
oonid ühiselt otsustanud püstitada uue rah-
vamaja, milleks asutatakse vastav sihtasu-
tus. Rahvamaja ehitamiseks on kogutud
juba põhikapitali, mida loodetakse veel suu-
rendada; samuti loodetakse saada ka toe-
tusi riigilt.

Maitsekale pühadelauale

maitsvad ETK

ja

naudingsuitsud

kohvid
kakao
veinid

AHTO
TURIST
VIKING

Rahvalik aianduse ajakiri

A E D

ilmub 1939. aastal suurendatud ja täiendatud kujul käsitades igakülgset aiandust ja koduümbruse kaunistamist tegeliku elu seisukohalt. Haridusministeeriumi poolt on „Aed“ raamatukogudele ja koolidele tellimiseks soovitatud (H. M. Teataja nr. 16 — 1937. a.). Kõigile raamatukogudele on võimaldatud „Aeda“ kuni 20. jaanuarini otse väljaandjalt E. A.-M. Keskseksilt tellida soodustatud hinnaga aastas Kr. 3.40 ja poolaastas Kr. 2.00 eest (täishind Kr. 3.80 ja Kr. 2.20).

KINGITUSEKS SAAVAD ESIMESED 4000 AASTATELLIJAT

ka soodustatud hinnaga tellijad, väärtusliku raamatu: „Viljapuude standard sortimendid“, kus leiduvad kõigi soovitatavate viljapuusortide kirjeldused ja värvipildid tähtsamatest sortidest, kriidipaberil. Raamatu müügihind tuleb 1 kr. Peale selle jagatakse 1. märtsil kingitusteks 1939. aastatellijate vahel mitusada viljapuud ja marjapõõsast, ilupuid ja ilupõõsaid, lilletaimi ja lillesibulaid, taimekaitsevahendeid, erikirjandust jne. Soodustatud hinnaga tellimisi on kõige lihtsam koos rahaga ärasaata märkides tellimise posti jooksva arve sissemaksu kaardi sõnumite ossa. Täishinnaga tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

EESTI AIANDUSE-MESINDUSE KESKSELTS
Kullasepa tn. 4—2, Tallinn. Posti jooksev arve nr. 2195.

ASTEKLAA
RIIDEKAUPLUSED

TALLINN. S. KARJA 15.
PÄRNU MNT. 6. ESTONIA PST II

HAAPSALU, KURESAARE,
MUSTVEE, NARVA, PETSERI, PÄRNU,
RAKVERE, VALGA, VIILANDI, VÖRU

ERA

Soodne võimalus igäihel oma kodu kultuuristada.

10 kr. sissemaksuga raamatukogu ja raamatukapi omanikuks.

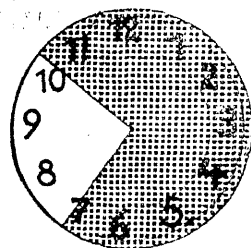

Sellise riiul-kapi saab igäiks, kes tellib enesele K/Ü „Looduse“ väljaannetest 250-kroonise raamatukogu oma enese valikul ja tasub algmaksuna 10 kr. Hiljemini tuleb jaomaksudena tasuda 12 kuu vältel iga kuu 20 kr. — Riiul-kapp on moodsa konstruktsiooniga, lahtikäiva klapp-kirjutuslauaga. Oma ehitusviisi tõttu sobib ta igasse elutuppa ja võimaldab omanikule mugava ja omaette töötamiskoha. Kapp-riiuli kõrgus on 1,5 m, laius 1,1 m. Soovikorral võib seda saada kas tumepruunis või mõnes teises värvitoonis. Nõudke kirjastuselt (K/Ü „Loodus“ Tartu — Ülikooli 18, tel. 4-35, Tallinn — Kinga 6, tel. 411-92) lähemaid andmeid ja nimestikke!

1. -

24

Pühendage

OMA VABA AEG ENESE-
ARENDAmisele, LUGEDES

KIRJANDUST

KIRJUTUSMATERJALE
KOOLITARBEID
JONISTUS- JA
MAALIMISTARBEID
PABERIKAUPU
KANTSELEITARBEID
JNE. JNE.

SOOVITAVAD
SUURES VALIKUS

»PÄEVALEHE«

RAAMATUKAUPLUSED

TALLINN: ● SUURKARJA 23
● PIKK 2

»LASTE RÕÕM«

ON LASTELE KASVATUSLIKUKS
ALUSEKS ● ILMUB KORD KUUS